Preot GH. T. TILEA

Probleme fundamentale în opera moral-socială a Sfântului Ioan Gură de Aur

III.

Familia Creștină

— 1947 —

Preot GH. T. TILEA

Probleme fundamentale în opera moral-socială
a
Sfântului Ioan Gură de Aur

III.

Familia Creștină

— 1 9 4 7 —

Ioan Gură de Aur, noi nu-l definim ca păgânii, ci îl definim așa cum ne-a poruncit dumnezeeasca Scriptură. Căci, după ea, om nu este pur și simplu cel care are mâini și picioare de om, ci acela care cu încredere se îndeletnicește cu evlavia și cu virtutea. Ascultă ce spune Scriptura în acest sens despre Iov. Căci spunând ea că era în ținutul cu numele Ausit un om, nu îl descrie în termenii în care descriu păgânii un om și nu spune nici că avea două picioare și unghii late, ci, cuprinzând la un loc semnele distinctive ale evlaviei lui, a spus că era drept, adevărat, adorator al lui Dumnezeu, departe de orice lucru rău, arătând că aceasta este un om... Și dacă numele de om în genere ne oferă un atât de mare îndemn spre virtute, cu cât mai mult atunci când acest nume este al unui creștin» (5). ?

Fără evlavie și virtute, omul creștin nu este om, nu aparține frumoasei filosofii a faptelor, cum numește Sfântul Ioan Gură de Aur, Creștinismul. „Fii om. Să nu se spună că titlul tău care îți aparține din natură este un titlu fals. Înțelegi tu ceeace-ți spun? De multe ori un om nu are din om decât numele de om, deci nu este om în sensul care trebuie legat de acest nume. Când te văd trăind fără să asculți de rațiune, cum vrei să te numesc om și nu bou? Când te văd purtându-te ca un răpitor, cum vrei să te numesc om și nu lup? Când te văd în furnicare, cum vrei să te numesc om și nu porc? Când te văd urzind vicleșuguri, cum vrei să te numesc om și nu șarpe? Când te văd infectat de venin, cum vrei să te numesc om și nu viperă? Când te văd fără inteligență, cum vrei să te numesc om și nu măgar? Când te văd căzut în adulter, cum vrei să te numesc om și nu armăsar? Când te văd indocil și stupid, cum vrei să te numesc om și nu piatră?»(6).

Prin urmare, după definiția moral-socială dată de Sfântul nostru, cineva nu este om prin aceea numai că are forma și mădularele corpului omenesc, acestea aparținând numai corpului, nu și faptului și ideii de om, ci numai cel care izbutește să salveze în el chipul adevărat al omului, atunci când se îndeletnicește cu virtutea (3). Pe ceilalți, Sfânta Scriptură nu-i numește nici măcar oameni vii, ci când cărnuri, când pământ (9).

2. Soții creștini.

Fundamentul adevăratei vieți familiare și sociale nu poate fi decât omul acesta: omul definit de culorile și de chipurile virtuții. Numai el poate fi făuritorul adevăratei familii și societăți de mâine,

prin înfăptuirea lui cea mai măreață: prin creșterea copiilor în duh creștin.

O bună familie creștină este întemeiată din buni membri creștini. Aci rezidă, în acelaș timp, condițiunile determinante ale bunei societăți creștine, sub toate raporturile, pentru care lucru, formarea moral-socială a familiei creștine ocupă în mod deosebit predica Sfântului Ioan Gură de Aur, fie lămurind raporturile dintre soți, fie îndemnând la o aleasă creștere a copiilor, fie conturând raporturile dintre stăpâni și servitori.

Soția este ființial legată de bărbatul ei prin creație și haric prin sfânta taină a căsătoriei creștine. Astfel ea este egală întru toate cu soțul ei. Dacă însă în practică lucru mai este și altfel, el nu-și are fundament nici în natură și nici în Sfânta Scriptură. Este adevărat că Sf. Ioan Gură de Aur și Sfinții Părinți în genere vorbesc de supunerea, de starea de sclavie a femeii față de bărbatul ei, însă ei nu uită să lămurească că această stare de lucruri nu este un fapt natural, ci o stare ulterioară, o consecință a păcatului original, intrat în lume prin Eva. Mai înainte însă, argumentează el cu spusa Scripturii (Geneză III, 16; I Timotei, II, 11-12, 14), femeia era deopotrivă cu bărbatul ei. Justiția naturală a fost însă restituită prin opera răscumpărării, sclavia femeiei fiind amestecată cu o bunăvoință divină, cu un gingaș atașament de iubire, pentru care fapt spunea și Apostolul: «Bărbaților, iubiți pe femeile voastre» (10). Gândul acesta al Sfântului nostru se vede destul de limpede în comentarul pe care-l face la capitolul al II-lea al Genezii. Deși luată din coasta lui Adam, spune el, femeia rămâne egală cu bărbatul ei. Ea este un ajutor «după el» și «asemenea cu el». Expresiunea „Să facem om după chipul și asemănarea noastră", din convorbirea dintre Dumnezeu Tatăl și Dumnezeu Fiu, se referă deopotrivă și la femee. Adam, de altfel, putea avea ajutor în toată creația pe care, în ordinea chemării la existență, avea s'o pună Dumnezeu la dispozițiunea lui; numai că ajutorul acesta, oricât de mult, nu era „asemenea lui". Ajutor „asemenea lui" nu putea avea decât tot în o ființă rațională, ca și el. Consubstanțialitatea aceasta dintre bărbat și femeie, prin aceea că era împreună din aceeași plămadă, și faptul de a fi amândoi ființe înzestrate cu rațiune și capabili deopotrivă de evlavie și virtute, învederează egalitatea lor naturală și indisolubila legătură dintre ei (11).

Egalitatea aceasta naturală și substanțierea ei harică aduc iubirea și armonia dintre soți, lucru echivalent cu ocrotirea exis-

tenții și conservarea universului. Și lucrul se realizează dela sine, când fiecare contribuie conștiincios cu ceeace îi aparține în propriu: bărbații cu iubirea, femeile cu supunerea: dacă fiecare contribuie cu ceeace îi aparține în propriu, atunci toate sunt temeinice. Când femeia se simte iubită, devine și ea iubitoare. Când este supusă față de bărbatul ei, atunci și el devine blând" (12). Deci: „Nimic să nu fie mai de cinste pentru o femee decât bărbatul ei, iar de bărbat nimic să nu fie iubit mai cu aprindere decât femeea lui. Armonia dintre femeie și bărbat păzește împreună viața noastră a tuturor și face să se susțină lumea întreagă. Căci după cum atunci când temelia se clatină, se prăbușește întreaga locuință, la fel și soții când trăiesc în neînțelegere, se răstoarnă întreaga noastră viață. Căci vezi: lumea este alcătuită din cetăți, cetățile sunt alcătuite din case, casele sunt alcătuite din bărbați și din femei. Dacă deci a intrat războiul între bărbați și femei, el a intrat în case, iar când sunt turburate casele, sunt răsturnate și cetățile, iar când are loc o răsturnare de cetăți, atunci, cu necesitate, s'a umplut de turburare, de război și de luptă și lumea întreagă. Deaceea a pus Dumnezeu multă purtare de grijă în cazul acesta; deaceea nu a permis el ca să fie alungată de bărbatul ei femeia, decât numai din pricină de adulter" (13).

Armonia dintre soți, întemeiată pe iubire și supunere, este necesară în primul rând, pentru desăvârșirea vieții în familia creștină. In o asemenea familie se naște și sporește virtutea, mai ales când femeia de aci este înțeleaptă, simplă în modul ei de viață, virtuoasă. In o asemenea familie, pot fi crescuți copii în cele mai sănătoase moravuri și de o astfel de binefacere se bucură deopotrivă și servitorii casei. Așezarea unei astfel de vieți conjugale trece, cu puterea exemplului, peste ziduri și ogrăzi, la vecini, la prieteni, la rude. In altfel se încurcă și se zăpăcesc toate (14).

Preocupat de realizarea acestei concordii conjugale, Sf. Ioan Gură de Aur are sub priviri, în primul plan, femeia, și va sublinia, fie marele ei rol în viață, fie grija și menajarea deosebită ce se cere pentru ea dela bărbatul ei, îndeosebi în ordinea spirituală. Și această grijă și atenție deosebită ne-o înfățișează el din convingerea lui intimă, ca psiholog, ca educator, ca reformator de moravuri pe plan moral-social. Femeea, spune el, este un mare bun pentru omenire, după cum, în alte împrejurări, ea este un mare rău (15). Atențiunea tuturor trebue îndreptată într'acolo, ca în lume să nu fie decât femei bune, virtuoase, între altele și pentru marele

lor rol în casă. Prin însăși poziţiunea lor naturală, prin rolul lor familiar, ele îndeosebi sunt legate de Ministeriatul caznic intern; lor le revine, aproape exclusiv, buna conducere a gospodăriei și creșterea frumoasă a copiilor, fiindcă bărbatul este reclamat de multiplele lui treburi cetățenești și absosrbit de grija procurării celor necesare întreținerii familiei. Retrasă în interiorul familiei, scutită deci de alte griji din afară și de treburile obștești, femeia creștină, soția creștină trebuie să se îndeletnicească cu filosofia casnică, prezidând gimnaziul casnic al virtuții, ale cărei culori și a cărei învățare împodobesc și luminează mai mult decât orice, chipul și sufletul femeii, făcându-și astfel admiratori curați și sinceri, iubitori și devotați: pe bărbat, pe îngeri, pe Dumnezeu. Obosit de munca, de grijile și de gândurile lui de multe ori turburătoare și istovitoare, bărbatul nu-și află nicăeri, ca lângă soția lui virtuoasă și bună gospodină, odihna, reconfortarea, îndrumarea, liniștea sufletului, ajutorarea. De nicăeri, ca de aci, din casa lui unde stăpânește cu evlavie magistra aceasta a virtuții și concordiei conjugale, nu pleacă el la treburile și grijile lui mai întremat și cu suflet mai luminos. Și iarăși, nimic nu poate arunca în un rău și în o decădere mai mare pe bărbat, ca soția nevirtuoasă, a cărei influență și putere este îndreptată spre rău (16).

Dacă soția virtuoasă este un atât de mare bine pentru soțul ei, deopotrivă este un mare bun pentru soția lui soțul care poartă grijă de formarea ei sufletească și știe să fie blând și iertător, îngăduitor. „Fă-i bine la rândul tău și tu, sfătuiește Sf. Ioan Gură de Aur pe soțul creștin. Cum? Intinde-i mâna în cele spirituale. Orice lucru folositor auzi, transportându-l cu gura, ca rândunelele, adu-l și pune-l în gura mamei și a copiilor. Căci cum nu ar fi absurd ca în alte lucruri să pătrunzi rangurile dintâi și să deții locul de cap, iar în privința învățăturii să părăsești ordinea aceasta. Conducătorul altora trebuie să fie mai presus de ei, nu prin onoruri, ci prin virtuți". Și dând apoi exemplul întâietății pe care o deține capul în corpul omenesc, nu atât datorită locului pe care îl ocupă, cât faptului că el poartă grija întregului corp, în cap fiind ochii trupești și sufletești, izvorul tuturor simțurilor, rădăcina nervilor și a oaselor, va adăoga: „La fel și noi bărbații suntem stăpâni ai femeilor. Să le învingem, nu cerând dela ele o onoare mai mare pentru noi, ci făcându-le noi un bine mai mare. Am arătat că nu sunt mici binefacerile pe care le primim dela ele, dar dacă vrem să le dăm contravaloarea acestor binefaceri în ordinea spirituală,

invingătorii suntem noi, „fiindcă nu este posibil să le aducem această contravaloare în cele materiale", pentru marile binefaceri pe care le avem dela ele (17).

Pacea casnică, zidul acesta mai tare decât diamantul și de cât fierul, pe care nu-l pot expugna relele și neînțelegerile, este clădit în jurul vieții familiare indeosebi de concordia dintre soți, la care contribuie mai ales bărbatul, prin grija pentru formarea sufletească a soției sale în cele după Dumnezeu, prin iubirea lui sinceră, prin blândețea și prin îngăduința lui. El trebuie să țină seamă de slăbiciunea sexului ei și să nu-i cerceteze cu amănunțime toate câte le spune și le face. Să caute deci, cu orice chip, să asigure căzniciei pacea și ințelegerea, virtuțile cele mai de preț aci, care adesea inlătură și multe neajunsuri de ordin material. Unde este un cer atât de senin, unde totul conglăsuiește armonios, inflorește virtutea, iar treburile abundă de prosperitate, fiindcă pe deasupra se adaogă aci și bunăvoința lui Dumnezeu (18).

„Mare bun este femeia, după cum și mare rău", spunea sfântul Ioan Gură de Aur. Deaceea o deosebită atenție se cere când este vorba de căsătorie. Multe sunt locurile, în opera sa, unde vorbește el despre căsătorie și ne-a lăsat chiar și un tratat special, sub titlul „Ce fel să fie soțiile cu care să ne căsătorim" (19), care, în câteva cuvinte, se reduce la următoarele. Căsătoria nu trebuie socotită o afacere de ordin material, ci un lucru natural și sfânt în sine și prin roadele ei in ordinea moral-socială. Experiența, pățaniile altora, arată că acele căsătorii în care s'a căutat în primul rând latura materială și s'a neglijat cea spirituală, nu au durat mult timp, sau au fost, ceeace este tot atât de rău, o inlănțuire necurmată de neințelegeri, de necazuri, de dureri. Mai înainte de a se căsători, creștinul trebuie să citească și să vadă ce spune Sfânta Scriptură în această privință, fiindcă ea este legea și povața după care trebuie să-și intocmească viața. Altfel nu ne mai era insuflată și lăsată de Dumnezeu. Va afla astfel că actul, pe care are să-l indeplinească prin faptul căsătoriei, cade, pe lângă prevederile dreptului civil, mai ales în prevederile dreptului divin. Te-ai căsătorit, spre exemplu, cu o femeie rea, bețivă, înșelătoare, cicălitoare? După dreptul divin, nu poți să te desparți de ea, el admițând despărțirea numai in caz de adulter. Neascultarea de dreptul divin, iți va fi pusă în sarcină la judecata viitoare. Deaceea trebuie să se caute mai întâi așezarea sufletească și moravurile femeii, fiindcă în felul acesta căsnicia va fi nedespărțită, iar iubirea

dintre soți adevărată, aprinsă și curată. In rândul al doilea, nici frumusețea corporală a femeii nu trebuie să fie prețuită în primul rând, când este vorba de căsătorie. De altfel, exemplele frecvente din viața de toate zilele sunt destul de grăitoare și în această privință. Să căutăm deci, când este vorba de căsătorie, suporturile ei spiritual-harice. Să imităm și aci pe Hristos, care, dându-se pre sine pentru Biserica Sa, nu a căutat în primul rând frumusețea corporală a acestei prea iubite mirese a lui, ci a iubit-o cu toată urâțenia ei și a curățit-o, în virtutea acestei iubiri, in apa botezului și a sfințit-o. Din acest exemplu dumnezeesc, spune Sfântul nostru, ia și tu învățătură: chiar dacă soția ta păcătuiește de multe ori împotriva ta, trece-i cu vederea și trudește-te s'o faci bună, cum bună și-a făcut și Hristos Biserica, cu toate că a primit-o cu un trup necurățit față de dumnezeeasca lui curățenie. In felul acesta, vei face-o mai bună, frumoasă și tânără, nu după legile naturii, care sunt fixe, de neschimbat, de neinfrânt, ci în ce privește formarea voinței ei. Tămăduiește-i voința de toate defectele, fiindcă răul nu este o necesitate de ordin natural, ci o abatere voluntară, el depinzând de noi, nu de ceva din afară de voința noastră. Fă ca atunci când ți-se îmbolnăvește un mădular al corpului: după cum nu-l tai și nu-l lapezi, ci te trudești să-l faci sănătos, tot așa și aci. Te-ai străduit destul, ești necăjit fiindcă nu ai știut cu cine te unești, sau ai știut, dar ai inchis ochii, sau ai fost orbit și robit de avere și de frumusețea corporală, dar nu ai reușit să îndrepți nimic: nu-ți alunga pentru aceasta soția, după cum nu iți scoți nici ochiul orb, sau nu-ți tai brațul uscat, fiindcă soția ta este o parte a corpului tău, fiindcă voi doi una sunteți. Ia exemplul unirii lui Hristos cu Biserica sa și nu uita că „taina aceasta mare este, însă numai în Hristos și în Biserică". Să căutăm deci, când ne căsătorim, virtutea, frumoasele moravuri ale femeii. O minte sobră este mai de preț decât toate averile, care, când nu cad în mâini care să le folosească bine, sunt o adevărată nenorocire și pentru semeni, și pentru cei care le au. După cum nu trebuie să preferăm bogățiilor spirituale pe cele materiale, tot așa să nu preferăm frumuseții spirituale pe cea fizică. Să avem în minte exemplul căsătoriei lui Isaac: pentru a-și căsători pe fiul său Isaac, Abraam a trimis pe mai marele slugilor lui să-i caute soție în pământ îndepărtat, soție pe a cărei față el nu o cunoștea, fiindcă el căuta fiului său soție virtuoasă, nu bogată și frumoasă. Căuta deci calități sufletești.

O asemenea căsătorie este încununată cu bunul cel mai mare al vieții casnice și al vieții îndeobște, cu dorul cel mare al mamelor, cu averea lor neprețuită, cu buna și frumoasa creștere a copiiilor.

3. **Creșterea copiilor.**

Problema mult importantă a educării copiilor, în care Sfântul Ioan Gură de Aur deține întâietatea în raport cu Sfinții Părinți și scriitorii bisericești contemporani și de până aci, pe lângă multele locuri risipite la întâmplare in opera lui, ocupă și tratate speciale, de întinderea unei omilii și chiar și mai mari (20).

Ceeace ne interesează însă pe noi aci, nu sunt, în prima linie ideile lui pedagogice, sau compararea lor cu cele ale pedagogiei de azi, ci evidențierea valorii moral-socială a unei alese și creștinești educații, subliniind astfel tot mai mult marele rol al familiei creștine în lumea valorilor și principiilor moral-sociale creștine.

Înțelepții cetății pământești după Dumnezeu, deținătorii filosofiei supreme, cetățenii virtuoși și buni, se formează, cresc în sânul adevăratei familii creștine, rolul ei fiind deadreptul covârșitor, în ea punându-se temeliile vieții (21). Să pui o temelie, nu este chiar lucru așa de ușor, mai ales când este vorba de clădirea unui edificiu de mărimea, de frumusețea și de importanța celui creștin. Dacă însă, cu eforturi desigur și cu suflet mare, ai reușit să pui această temelie, cele ce se vor ridica pe ea vor fi, oricum, mai ușor de clădit, totul făcându-se ca dela sine.

Familia creștină, în rolul ei de înfăptuitoare a scopului moral-social al vieții creștine, prin modelarea, prin educarea copiilor, are o răspundere și o misiune covârșitoare. Părinții înșiși dețin acest nume de „părinți", nu pentru că nasc pe copii, ci pentru că cresc bine pe copii: „Nu natura, ci virtutea lor face părinți" (22); „nu nașterea de copii face pe cineva mamă.... căci nașterea unui copil aparține naturii. Prin urmare, nu nașterea de copii face pe cineva mamă, ci creșterea lor în virtute" (23), fapt care depinde exclusiv de libera alegere a celui care naște, nu de natură (24).

Tot edificiul este în funcție de temelie, subliniază Sf. Ioan Gură de Aur, trasând un principiu de bază în buna, în aleasa creștere a copiilor. Puitorii acestei temelii sunt părinții. Ei singuri primesc lauda, la oameni sau la Dumnezeu, de buna sau de reaua creștere a copiilor, și prin aceasta a întregii lumi. De aci pornește felul de moralitate, de orânduire și de viață a întregii lumi. De aci

pornește felul de moralitate, de orânduire și de viață a întregii lumi (25). Aci, in această răsadniță spirituală, în mediul familiei se înfrumusețează și crește creștinește această plantă spirituală, sau cum spune Sfântul nostru, prin o comparațiune care merită nedesmințit să stea în fruntea oricărui manual de pedagogie și instrucție creștină, „planta aduce fructul ei după natura pământului în care a crescut. Dacă a crescut într'un pământ nisipos și sărat, așa își aduce și ea fructul; dacă a crescut într'un pământ dulce și gras, iarăși aduce fruct la fel" (26).

Familia creștină trebuie să aibă deci, drept primă și ultimă preocupare, grija ca din sânul ei să pornească în societate fructul acesta „dulce și gras", copilul crescut în lumina exemplului bun, în atmosfera de armonie părintească, în dulceața și seninătatea păcii casnice, pe baza învățăturilor Sfintei Scripturi și în împodobirea cu toate virtuțile, ca astfel copilul să fie cu adevărat „chip și asemănarea a lui Dumnezeu", și prin aceasta creșterea lui să ajungă la adevăratul și ultimul ei sens: un copil desăvârșit prin virtute și evlavie, membru al unei societăți condusă după legile puse ei de Hristos. Răsplătirea pentru izbutirea unei astfel de creșteri (27), garanță succesivă a altor bune și alese creșteri și a fericirii neamului omenesc (28), își are asigurarea supremă și dela Dumnezeu și dela oameni.

Creșterea copiilor are, desigur, și o lature fizică. Ei trebuesc îngrijiți deopotrivă și trupește. De lucrul acesta nu se prea ocupă însă Sfântul Ioan Gură de Aur, nu pentru că ar fi fost un ascet și ar fi vrut să introducă în lumea seculară rigorismul vieții mănăstirești — a vrut el și lucrul acesta —, dar pentru că știa și zilnic vedea că grija de creșterea lor fizică exista cu prisosință, până la exces, chiar în dauna educării lor sufletești creștine. Din contră, grija aceasta era atât de mare, vorbim de părinții și copiii creștini, încât chiar și formarea intelectuală a copilului era, de cele mai multe ori, pusă în împodobirea și asigurarea vieții lui fizice. Și aci, ca și în alte multe aspecte ale preocupărilor de prim ordin ale operii sale predicatoriale, Sfântul Ioan Gură de Aur pornește dela cele văzute în lumea creștină a secolului său din al cărui clișeu negativ făurește el, cu verva și marele lui suflet, pe fond scripturistic, liniile mari ale adevăratei vieți și moralități creștine. Grija unei educări exclusiv profană era curentă. Și aceasta o vedem din apostrofările făcute de el, mergând ele până acolo, încât să ceară educarea copiilor creștini în mănăstire, având de magistru un că-

lugăr, un chip adevărat al filosofului, al înțeleptului, al desăvârșitului creștin.

In felul acesta, educația profană a secolului său și educația profană în genere, este privită de Sfântul nostru ca un mare rău pentru viața socială. Aceasta nu înseamnă însă că el ar fi fost cumva împotriva contribuției literaturii și culturii profane în formarea personalității și caracterului creștin al omului, și aceasta fiindcă și aci erau multe bunuri și virtuți. Impotrivă nu au fost, dealtfel, nici ceilalți Sfinți Părinți și Scriitori bisericești. Sfântul Vasile cel Mare, ca să dăm un exemplu, chiar scrie un tratat, o omilie către tineri, unde, între altele, subliniază și aceasta. Ceeace combătea el aci, era numai ceeace venea în contrazicere cu principiile fundamentale ale vieții și spiritualității creștine. Când este cazul însă, el subliniază, cu acelaș-entuziasm și admirațiune, bunurile înțelepciunii păgâne și excelarea în virtute și simplitate a înțelepților de aci, care „și-au trăit viața întreagă în partea filosofiei moravurilor" și ajungând străluciți, ce fel un Anaharsis, un Crates, un Diogene și chiar și Socrate. Și tot atât de străluciți, prin simplitatea vieții lor, au fost și marii bărbați și sfinți din vremea de demult, când nu era nici vorbă de oratorie și de discipline literare. Mărturie stă Sfânta Scriptură. Prin felul acesta de îndeletnicire, ei au strălucit mai mult ca cei din urma lor, fiindcă se îndeletniceau și cu ceva mai mult decât ei: fiindcă trăiau în adevărata înțelepciune, ale cărei rădăcini stau în temerea de Dumnezeu (29).

Și răul acesta mare, găsit de Sfântul nostru educației profane, nu sta în înțelepciunea și în literele păgâne pur și simplu, ci în un fapt de metodă: felul acesta de a educa și de a înțelege educația era pus pe seama timpului cel mai fragil și cel mai receptiv al vârstei copilului. La aceasta se mai adăoga apoi concepția-curentă a timpului despre omul instruit, de altfel tot o consecință, mai ales o consecință, a greșitului fel de a concepe educațiunea.

Mulți părinți creștini, deducem din spusele Sf. Ioan Gură de Aur, lăsau educația creștină a copiilor lor pentru vremea bătrâneții, sub pretext că timpul acela este mai potrivit pentru filosofia morală, sau, în un caz mai fericit, o lăsau în urma celei profane. Răul care putea surveni de aci era dublu: întâi, nu întotdeauna omul trăiește până la bătrânețe, sau până la o vârstă mai înaintată. Moartea, cum știe toată lumea, păgână, creștină, nu prea ține, sau

nu ține de loc seama de socotelile noastre; al doilea, mai putea exista și pericolul că, odată ajuns la o vârstă înaintată, nu se mai putea ști dacă omul mai putea fi în dispozițiunea de a se forma și cu ajutorul Sfintei Scripturi și al principiilor morale creștine propriuzise; faptul se mai complica apoi prin aceea că la o vârstă înaintată o altă educație este mai grea. De om se prinde ce a învățat el în vârsta lui fragedă. Jugul luat atunci este purtat cu ușurință viața întreagă. In vârsta lui tânără, educația creștină se imprimă în temperamentul copilului, ca o urmă în plastilină. Acum caracterul lui ia o formă consistentă, definitivă, întocmai ca mărgăritarele, care, extrase de căutători, în formă de gelantină, ele se întăresc după puțină frecătură în palmă și așa rămân pentru totdeauna. Atunci deci, în copilăria lui primă, învață el legile fundamentale după care să se conducă în viață (30) Acum învață el cu folos baza filosofiei și disciplinelor creștine: temerea de Dumnezeu.

Educația profană rămâne deci insuficientă pentru concepțiunea pedagogică a Sfântului Ioan Gură de Aur: Ea singură și la început de drum nu ajunge să dea un bun cetățean, fie el chiar al statului păgân. Profundele transformări sufletești se fac numai din prima vârstă și în duh creștin. Crescut în temerea și în învățătura Domnului, copilul nu poate fi cândva rău, fiindcă obișnuința cultivată are putere de natură (31).

Evident, când Sfântul Ioan Gură de Aur vorbește așa, el vorbește ca un creștin conștient, adevărat, însă nu i-se poate imputa vreo lipsă de obiectivitate, de partea lui stând documentarea din experiența zilnică a faptelor. Educațiunea profană, spune el, nu a putut face o societate fericită, adică umanitară, dreaptă și echilibrată. Cel mult, ea a adus unele avantagii — în sens creștin însă dezavantagii —, de ordin personal pentru omul izolat în egoismul lui propriu. Și, când Sfântul nostru face această considerație, el se gândește mai ales la cele trei mari rele personal-sociale alimentate de ea: setea de averi, dorul de glorie deșartă și iubirea sensuală. Câtă deosebire însă de principiile fundamentale ale creșterii creștine, cu tema finală de a face din orice om un erou moral, iar din neamul omenesc un neam îngeresc (32)! Și, spune Sfântul Ioan Gură de Aur, dacă educația profană exclusivă dată de părinții creștini copiilor lor ar rămâne numai nefolositoare, ea poate că nu ar fi un rău prea mare. Este însă și păgubitoare, în unele privințe, atât omului cât și societății. Când își trimiteau copiii la învățătură, spune Sfântul nostru, vorbind de educația timpului său, și când îi

îndemnau şi le înlesneau studierea, părinţii creştini în cauză făceau aceasta mai ales la gândul ca fiii lor să ajungă bogaţi şi în funcţii înalte. Cât priveşte virtutea, completează el, şi cu ea toate bunurile cereşti, nici vorbă de preocupare. Din această cauză, toate bunurile şi seminţele spirituale din sufletul copilului sunt înăbuşite de mărăcinii care cresc din seminţe rele, căzute în un teren favorabil creşterii şi întăririi (33). Căutarea foloaselor materiale era atât de curentă, în cât cel care ar fi susţinut că fără o serioasă educaţie creştină se surpă şi pier toate, era aruncat la o parte.

O educaţie fără grija de suflet şi de virtute nu putea înlătura un mare rău, care vine deobiceiu în vârsta tinereţii omului şi care este legat de multe dureri şi neajunsuri. Răul acesta este desfrânarea, care răstoarnă înţeleptele şi sobrele legi puse creaturilor de natură. Patima aceasta este numită de Sfântul nostru boală nouă şi nelegiuită, fiindcă la început ea nu exista. Şi chiar dacă s'a arătat mai apoi, ea a fost îndată pedepsită, cu toate că pe atunci nu erau tribunale şi frică de magistraţi, ameninţarea legii şi corul profeţilor, focul gheenii şi speranţa împărăţiei cerurilor, vreo altă filosofie, sau facerea de minuni în stare să mişte şi să cutremure până şi pietrele. Acum însă, spune el, vorbind de timpul său, oamenii au ajuns mai jos decât animalele. Acestea nu depăşesc niciodată limitele puse lor de natură. Oameni raţionali, care cunosc învăţătura dumnezeească, care au primit din cer Sfânta Scriptură, nu se ruşinează de inferioritatea lor faţă de animale. Educaţia creştină trebuie făcută deci pe principiile Cărţii Cărţilor, ale cărei învăţături nu pot fi depăşite de nimic. Să fi fost cumva ocolit acest lucru, pentru că ar fi fost prea greu de realizat? Fără îndoială că este şi acesta un argument, „căci filosofia sufletului este cu atât mai grea şi cu mai multe eforturi, cu cât este mai greu să faci un lucru decât să-l spui şi cu cât sunt mai anevoioase faptele decât cuvintele (34)."

Părinţii creştini care dau copiilor lor o educaţie în primul rând cu gândul la cele lumeşti, stau, atât ei, cât şi educaţia aceasta, deadreptul împotriva Sfintei Scripturi. Spune undeva Sf. Scriptură să iubim averile şi să dorim gloria deşartă? Acestea sunt lucruri de râs. Scriptura spune că este vai de cei cari râd (Luca, VI, 24). Ea spune: „Vai vouă bogaţilor" (ibid), pe cât timp părinţii fac totul ca să aibă copii bogaţi. Ea spune că cel care mâhneşte pe fratele său este vinovat gheenii, iar atari părinţi consideră proşti şi timizi pe copiii lor, când îi văd că suferă injurii şi

umiliri dela alţii. Ea spune că soţia nu trebuie alungată decât numai din pricină de adulter, pe când părinţii care vor ca fiii lor să fie bogaţi, dispreţuiesc legea dumnezeească şi îi fac să-şi alunge soţiile, pentru a lua altele mai bogate. Răul se mai măreşte apoi cu aceea că marilor vicii în care educăm copiii le dăm denumiri strălucite, numind urbanitate participarea la jocurile din teatre şi la hipodromuri, libertate bogăţia, măreţie sufletească iubirea gloriei deşarte, aroganţa încredere, umanitatea dărnicie şi nedreptatea bărbăţie. Şi ca şi cum răul nu ar ajunge, mai punem numiri contrarii şi virtuţii, numind cumpătarea rusticitate, modestia timiditate, dreptatea slăbiciune, dispreţuirea fastului suflet de sclav, răbdarea nedreptăţilor slăbiciune. Şi răul se face tot mai mare, fiindcă nu se rămâne numai la vorbe, ci se trece şi la fapte (35).

Din neglijarea unei adevărate creşteri a copiilor, în sens creştin, evident, vin cele mai multe şi mari rele: morţi premature, boale, pedepse, calamităţi, cea mai mare pedeapsă din partea lui Dumnezeu, pe care-l face un duşman şi nouă şi copiilor noştri. Lucrul acesta a vrut să-l înlăture Apostolul, când sfătuieşte să fie crescuţi copiii în învăţătura şi în înţelepţirea lui Dumnezeu (Efeseni, VI, 4). Şi lucrul nu este greu, fiindcă, prin aceasta, nu se cere părinţilor să schimbe natura copiilor, ci să le formeze voinţa în duh creştin, singura care poate face pe oameni virtuoşi sau decăzuţi. Cei care neglijează educarea voinţii copiilor în felul acesta, spune Sfântul Ioan Gură de Aur, subliniind un alt mare principiu al educaţiei morale creştine, sunt mai nelegiuiţi decât cei care le-ar omorî copiii, fiindcă aceia le omoară corpul, care odată are să învieze, pe când ei, părinţii nesinchisitori, le omoară şi corpul şi sufletul, aruncându-i în focul de veci. Distrugerea aceasta sufletească a copiilor este mai dureroasă decât dacă le-ar străpunge corpul cu suliţa (36).

Pentru ca să fie buni, virtuoşi, adevăraţi cetăţeni ai statului creştin-nefericit din vina noastră, fiindcă noi nu vrem să ne instituim viaţa proprie şi obştească pe învăţămintele Sfintei Scripturi—, copiii, spune Sfântul nostru predicator, indicând un alt mare învăţământ moral în creşterea copiilor, ei trebuie să fie educaţi, dela începutul primei lor vârste, cu ajutorul Sfintei Scripturi. In acest sens, aruncând o privire fugară peste secolul său şi cu o profetică intuire şi peste secole încoace, spune el: „Până când suntem de carne? Până când ne încovoiem spre pământ? Pe toate le punem în rândul al doilea, când este vorba de creşterea copiilor şi de

educarea lor in disciplina și sfătuirea Domnului. Dacă dela început a învățat să fie filosof, a căpătat bogății mai mari decât oricare alte bogății și o glorie mai puternică. Nimic nu vei îndeplini, învățându-i arta și disciplina din afară, prin care să câștige bogății, atât cât dacă l-ai învățat arta prin care să disprețuiască bogățiile. De vrei să-l faci bogat, așa fă. Căci este bogat nu cel care are nevoie de multe bogății și înconjurat de multe, ci cel care nu are nevoie de nimic. Lucrul acesta învață-l pe fiul tău, in aceasta să-l faci erudit: acestea sunt cele mai mari bogății. Să nu cauți să-l faci înfloritor și de mare prețuire în învățăturile din afară și însemnat prin glorie, ci poartă grijă să-l faci să disprețuiască gloria acestei vieți: în felul acesta, el va deveni mai splendid și mai strălucitor decât gloria. Pe acestea poate să le facă și săracul și bogatul. Pe acestea le va învăța cineva, nu dela doctor, ci din dumnezeeștile cuvântări... Nu te trudi să-l faci orator, ci învață-l ca să fie filosof, căci dacă nu va ajunge orator, nu va fi nicio pagubă. Dacă însă va fi departe de a fi filosof, atunci nu va avea niciun folos din retorică, oricât de multă ar fi ea. Este nevoie de moravuri, nu de arta de a vorbi; este nevoie de modestia vieții, nu de repeziciunea cuvântării; este nevoie de fapte, nu de vorbe... Să nu crezi cumva că numai călugării au nevoie de învățăturile luate din Scripturi, căci de acestea au nevoie mai ales copiii care au să vină în această viață a lumii (37)". Cu aceste învățături se fac adevărații filosofi. Și adevărații filosofi înțeleg să trăiască în virtute, în modestie și cinste; ei se mulțumesc numai cu cele care le aparțin, fără să jinduiască după cele ale altora; se mulțumesc cu un singur servitor, sunt umani și blânzi; nu se luptă să câștige onoarea și gloria mulțimii; se supun stăpânirilor și se numără printre cei din urmă, pedepsind astfel în ei puterea brută și nerațională a patimilor; se mulțumesc cu mâncare simplă; nu doresc întinderi de pământ; rup polițele nedrepte; hrănesc din cele ce au pe cei care duc lipsuri; meditează asupra nimicniciei firii omenești; se înfrânează până și față de propia soție. Crescuți astfel, cu ajutorul învățăturilor Sfintei Scripturi, copiii pot fi mâine lumini puternic strălucitoare în întunerecul lumii seculare (38).

Biserica, matroana aceasta a bunelor moravuri, are la rându-i, o efectivă înrâurire asupra formării sufletești a copilului. Aci, mai mult ca în oricare alt loc, se prind învățăturile divine de sufletul lui. Aci copiii intră ca într'un sanatoriu duhovnicesc, unde au sub fragedele lor priviri un splendid spectacol spiritual. „Nimic nu este

așa de temut diavolului și cugetărilor puse de el în om, ce fel o minte care meditează la cele dumnezeești și care se adapă în Biserică dintr'un asemenea izvor" (39).

De altfel, orice împrejurare trebuie căutată, spre a face pe fiii noștri fiii lui Dumnezeu, ca astfel ei să fie cu adevărat ai noștri. Să-i facem să trăiască în cer cu îngerii și cu arhanghelii. Să ne trudim, oricum, să fim părinți ai unor copii virtuoși, să-i facem famuli lui Dumnezeu, să le lăsăm averi de pietate, ca astfel ele să-i însoțească și dincolo; să ne facem ziditori de temple ale lui Dumnezeu, să facem din ei atleți, ca astfel să ne facem și noi părtași la coroanele lor (40). Acum, când sunt plăpânzi, să le imprimăm iubirea și temerea de Dumnezeu: să uscăm spinii câmpului când munca agricolă este mai ușoară. Să facem cum spune Scriptura: „Îndoiește-i grumajul din copilărie" (Ecclesiast. VII, 25). Folosul unei astfel de creșteri va fi și al copiilor, și al tău și al lumii întregi: al lor, fiindcă se fac oameni vrednici de numele de creștin, asigurându-li-se, aci jos, liniștea, mulțumirea sufletească și adevărata fericire și prosperitate, care însoțesc pe omul cu minte filosofică și cu suflet virtuos, iar dincolo, în cer, bucuria de a fi cu îngerii, de a fi iubit de Dumnezeu, încununat cu nenumărate coroane; al tău, fiindcă ai făcut și ai moderat în virtute un om după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, făcându-i-te și tu plăcut, asigurându-ți mântuirea și liniște din partea copiilor tăi, care nu vor ajunge nici ei și nu te vor duce nici pe tine în situații dureroase și rușinoase; apoi vei fi prețuit și de semenii tăi, cărora le-ai dat un bun concetățean; al lumii întregi, fiindcă educarea copiilor în frica, în iubirea lui Dumnezeu, în evlavie, este o educare în respectul tuturor, o creștere care va fi „ca o urmare și ca un lanț al cetățeniei celei mai bune", care cuprinde pe toți, nemai simțindu-se nevoia de legi și de corecții, fiindcă, cum spune Scriptura, „pentru omul drept, nu este nevoie de lege" (I Timotei I, 9) (41).

În educarea evlavioasă a copiilor, rolul se împarte deopotrivă la amândoi părinții. Și unul și altul trebuie să lucreze la închegarea acestui vas sfânt, care să plutească sigur pe mare și să ajungă teafăr în port (42). Și unul și altul au datoria să-și întărească copiii, din fragedă copilărie, cu arme spirituale (43), deprinzându-i cu citirea Sfintelor Scripturi, primul lor abecedar, ca de mici să fie înzestrați cu marea și singura adevărată bogăție: cu bogăția evlaviei (44). Dar rolul covârșitor aci îl are mama. Ea este din fire mai apropiată de sufletul copilului și stând mai tot timpul

in casă, ea are pe copil continuu sub priviri (45). Această deosebită grijă a ei trebuie să fie mai ales in vârsta cea mai dificilă a lor, spre a-i feri de desfrânare. „Să-i păstrăm in infrânare... Pentru aceasta este nevoie de multe lupte, de multă atenţiune. Să le aducem de timpuriu soţii, ca mireasa să primească corpurile lor curate şi neatinse. Acestea sunt iubirile mai aprinse. Cel care a fost înfrânat mai înainte de căsătorie, cu atât mai mult este înfrânat după căsătorie. Cel care este deprins cu desfrânarea înainte de a se căsători, va face lucrul acesta şi după căsătorie, căci zice Scriptura: „pentru bărbatul desfrânat orice pâine este plăcută". Pentru acesta se pun pe cap cununiile, simbol al biruinţei, deoarece fiind neinvinşi, se apropie astfel de patul căsătoriei, fiindcă nu au fost invinşi de plăcere" (46). O grijă tot mai mare se cere dela mame, când este vorba de educarea evlavioasă şi in castitate a ficelor lor, punând astfel legile viitoarelor mame. „Mamelor, sfătuieşte Sfântul Ioan Gură de Aur, conduceţi-vă mai ales ficele. Păzirea aceasta este uşoară. Purtaţi de grijă ca să stea acasă. Mai înainte de toate, învăţaţi-le să fie evlavioase, ordonate, să dispreţuiască averile, să nu se împodobiască. Aşa să le căsătoriţi. Dacă le formăm astfel, le veţi salva nu numai pe ele, ci şi pe bărbatul pe care va trebui să-l ia; nu pe bărbat numai, ci şi pe copii; nu pe copii numai, ci şi pe nepoţi, fiindcă atunci când rădăcina este frumoasă, ramurile se vor ridica in chipul cel mai bun posibil şi veţi primi răsplată din partea tuturor" (47).

In felul acesta, părinţii sunt cei mai mari binefăcători ai copiilor şi vor avea recunoştinţă dela familiile viitoare şi dela societatea cea mare, la a cărei bună întocmire au contribuit, prin frumoasa şi evlavioasa creştere a copiilor lor. Recunoştinţa cea mai mare vor avea-o însă dela Dumnezeu, pentru efortul de a imprima chipul lui in sufletele lor şi de a fi contribuit la aşezarea lumii pe bazele ei cele mai naturale şi morale.

Copiii, la rândul lor, sunt datori să-şi iubiască şi să-şi respecte părinţii, prin o ascultare desăvârşită. Această ascultare, ei pot s'o cunoască din Sfânta Scriptură, unde sunt scrise principiile ei şi poate fi intreţinută mai departe de buna şi evlavioasa lor aşezare sufletească, ca unii care s'au bucurat de a avea adevăraţi părinţi creştini. Supunerea aceasta, spune Sfântul nostru, este o robie care işi are izvorul in natura omenească, in primul rând, nu in păcatul original. „Vreţi să vă vorbesc despre un fel de stăpânie, care nu-şi are ocazia in păcat, ci in natura omenească?... Este

cea a copiilor faţă de cei care i-au crescut. Căci felul acesta de cinstire este o răsplătire a durerilor naşterii". Iar pentru respectul acesta datorat de copii faţă de părinţii lor, el va aduce evidente şi instructive învăţături din Sfânta Scriptură: „Slujeşte celor care te-au născut, ca la nişte stăpâni" (Eccles. III, 8), „căci ce le vei da tu lor in felul in care ţi-au dat ei ţie" (Eccles. VII, 30)? „Cel ce a blestemat pe tatăl sau pe muma sa, de moarte să moară" (Eşire, XI, 17); „Cinsteşte pe tatăl tău şi pe mama ta, ca să-ţi fie bine şi să trăieşti mult pe pământ" (Eşire, XX, 12) (48). O ascultare însă şi mai mare faţă de părinţii lor, o fac copiii prin viaţa lor frumoasă, in faţa oamenilor şi a lui Dumnezeu. Este şi aceasta o mare recompensă dată de ei părinţilor lor, pentru toate câte au făcut pentru ei, născându-i şi crescându-i (49).

4. Servitorii în familia creştină.

Situaţia servitorilor în familia creştină este tratată de Sfântul Ioan Gură de Aur în capitolul sclavajului. Vremea în care inserează el, între preceptele predicii sale moral-sociale, capitolul acesta al vieţii familiare creştine, este vremea durerosului institut social al sclavajului, primit de Creştinism dela păgâni, drept cea mai tristă moştenire, institut căruia Sfântul nostru îi consacră unul dintre cele mai mari şi importante capitole ale predicii sale. Azi însă lucrurile sunt fundamental mutate. Nu mai poate fi deci vorba de un institut al sclavajului. Cuvântul „servitor", în uz azi, nu mai are nicio legătură cu cel de sclav. Servitorul este o fiinţă liberă sub toate raporturile. El funcţionează în casa stăpânului temporar pe bază de contract social: funcţionează unde vrea, cât timp vrea şi în ce condiţiuni vrea.

Creştinismul, spune Sfântul Ioan Gură de Aur, a adus un nou concept de libertate. Adevărata libertate o face virtutea, singura în stare să facă nobili şi liberi. Creştinismul, spune el, vorbind de transformările moral-sociale aduse de creştinism, a schimbat totul. El a adus „un altfel de viaţă şi un altfel de trai şi de bogăţie şi de sărăcie şi de libertate şi de sclavie şi de viaţă şi de moarte şi de lume şi de instituţii", iar armele cu care s'a repurtat această nemaipomenită biruinţă „n'au fost făcute din piele şi din fier, ci din adevăr, din dreptate, din credinţă şi din întreaga filosofie" (50). In felul acesta, „a şti că eşti inferior, a te purta cu modestie şi a ceda aproapelui, nu este o josnicie, ci cea dintâi nobilitate" (51).

Dela natură, toţi oamenii sunt egali, dincolo de starea lor socială temporară. Dumnezeu a creat numai oameni liberi. Robia a intrat în lume prin păcat (52). Celelalte feluri de robii provin din diferitele împrejurări ale vieţii (53). Prin botez, sclavia păcatului a încetat, fiindcă Dumnezeu „ne admite pe toţi deopotrivă şi ne chiamă la o egală onoare" (54). Credinţa şi graţia Duhului, înlăturând neegalitatea condiţiunilor omeneşti, îi reface pe toţi în o singură formă şi îi insemnează cu un singur caracter regesc" (55). Libertatea şi egalitatea în Creştinism se manifestă şi se desăvârşesc, mai ales, în Biserică şi prin Biserică. „Numele Bisericii nu lasă pe stăpâni să se indigneze când sunt număraţi alături cu servitorii lor. Intr'adevăr, Biserica nu cunoaşte deosebirea dintre stăpân şi servitor. Ea îi deosebeşte între ei prin faptele lor drepte şi prin delicte" (56. Egalitatea prin Biserică este atestată de însuşi Mântuitorul, care „a dăruit la toţi o singură nobilitate" şi egalitate prin harul de sus, ca astfel „nimeni să nu mai aibă ceva în plus faţă de altul: nici bogatul faţă de sărac, nici stăpânul faţă de servitor, nici domnitorul faţă de supusul său, nici regele faţă de soldat, nici filosoful faţă de barbar, nici înţeleptul faţă de cel simplu" (57), şi acestea, prin participarea comună la o nouă stare de lucruri (58). Aci, în Biserică, „este înlăturată orice diferenţă. Masa Domnului este aceiaşi şi pentru bogat şi pentru servitor şi pentru cel liber... Un dar deobşte se oferă la toţi" (59). In Biserică, Dumnezeu nu face acceptare deosebită de persoane" (60).

Servitorii fac parte din familie. Ei sunt identificaţi cu interesele ei, la nevoie chiar punându-şi viaţa pentru stăpânii lor. Nu trebuiesc deci trataţi ca nişte unelte, sau animale de povară, care nu au nevoie de odihnă, de umanitate, de spiritualitate. Funcţiunea socială în care se găsesc ei este cu voia lui Dumnezeu şi mijlocită de El. Datoriile stăpânilor faţă de ei sunt aceleaşi ca faţă de proprii lor copii. Stăpânii trebuie să aibă grijă ca servitorii lor să trăiască în virtute, dându-li-se posibilitatea să ajungă evlavioşi şi religioşi, lăsându-li-se timpul necesar pentru aceasta. Ca şi copiii stăpânilor, ei trebuie să fie instruiţi în învăţăturile dumnezeeşti şi îndrumaţi să meargă la Biserică. Să li-se supravegheze moravurile mai ales servitoarelor. Educaţi şi îngrijiţi deopotrivă cu copiii stăpânilor, va urma de aci un mare bine sufletesc pentru ei şi pentru societatea în care vor merge, când işi vor croi o viaţă proprie şi vor fi un mare bine şi avantaj şi pentru stăpâni, fiindcă au clădit o operă de mântuire, au în casă oameni de încredere, care

conlucrează cu stăpânii la prosperitatea familiei, fie pe teren gospodăresc, fie pe teren spiritual, ei fiind un frumos exemplu pentru copii, prin buna lor aşezare sufletească şi vor scuti pe stăpâni de multe griji şi mâhniri. O asemenea casă va fi plină de pace, de sfinţenie, de lucruri plăcute lui Dumnezeu şi de toată binecuvântarea (61).

Servitorii, la rândul lor, să se poarte cu stăpânii, aşa cum le porunceşte Apostolul (Coloseni III, 22-25; Efeseni, VI, 5-8): să se supună în toate; supunerea aceasta să fie sinceră şi amestecată cu temere de Dumnezeu; să fie interioară, din inimă, oricând, nu numai când sunt sub ochii stăpânilor, spre a plăcea de suprafaţă, prin îndeplinirea voii oamenilor; să fie, însfârşit, supranaturală, prin îndeplinirea voii lui Dumnezeu, dela care vor primi toate răsplătirile.

* * *

Problema familiei ocupă deci un loc de primă importanţă în predica Sfântului Ioan Gură de Aur. Ea se reduce, însă, în realitate, la problema omului creştin, sub raport moral-social. Omul creştin, filosoful faptelor virtuoase, este produsul adevăratei familii creştine; omul în care străluceşte chipul şi asemănarea lui Dumnezeu, omul a cărui viaţă este o frumoasă şi nobilă împletitură de virtuţi, a cărui carte este Sfânta Scriptură, iar casă Sfânta Biserică.

Omul creştin adevărat este năzuinţa supremă şi, în acelaş timp, realizarea supremă a predicii Sfântului Ioan Gură de Aur. Omul acesta, creştin cu adevărat, a fost clădit de el vorbă cu vorbă, zi cu zi, speranţă cu speranţă, credinţă cu credinţă, iubire cu iubire: omul desăvârşit, îngerul de pământ, Dumnezeul mai mic, statuia aceasta de aur şi regească, plămădită din pământul duhovnicesc al dumnezeeştilor cuvinte şi înfrumuseţat cu virtuţile cele mai înalte, înfăţişate cândva lumii de o religie, de adevărata religie: de religia omului iubit de Dumnezeu, de religia omului însuşit de Dumnezeu, de religia Dumnezeului care a iubit pe om până la amestecarea cu el, până la sacrificiul de sine.

Omul acesta creştin în adevăratul înţeles al cuvântului este baza temeinică a familiei şi a societăţii, sub toate raporturile. Prin el se realizează, în duh creştin, armonia, ordinea, dreptatea, pacea conlucrarea sinceră şi devotată, iubirea şi prosperitatea, atât în domeniul material, cât şi în cel moral. Deaceea, interesul suprem

al Bisericii și al societății creștine trebuie să se îndrepte către acest om de care, în realitate, depinde totul. Și interesul acesta suprem, pentru care învață, se roagă, cere tânguitor și lăcrămează Sfântul Ioan Gură de Aur, spre a i-se întinde cu milostivire o mână de ajutor din partea noastră (62), trebuie îndreptat către om, din primii ani ai vieții lui, fiindcă așa cum se va face acum lucrul, așa va rămâne pentru toteauna: rămâne fondul bun, care nu va fi modificat substanțial de influențele mai puțin bune, din anii care vor urma. Un om crescut de mic în frica lui Dumnezeu, un om a cărui voință este formată în virtute, un om al cărui învățător este Sfânta Scriptură, iar școală Sfânta Biserică, nu poate fi decât bun: un chip al lui Dumnezeu, care umple de lumină și de superioritate morală mâna aceasta de tină din care este plămădit, un soț ideal, un tată adevărat, un stăpân cu suflet mare, o slugă smerită și sârguincioasă, care servește oamenilor ca lui Dumnezeu, un cetățean care contribuie efectiv și temeinic la existența și temeinicia unui stat fericit, un iubitor dezinteresat și un ajutător necondiționat al aproapelui om de pretutindeni și de întotdeauna.

Oricare și oricâte sunt temele tratate de predica Sfântului Ioan Gură de Aur, pe acest teren preferat de el, terenul moral-social, ele pun problema omului creștin în raport cu sine, cu aproapele și cu Dumnezeu: omul oțelit în evlavie și în virtute, lui-și lege în raport cu societatea, iubitor până la a se egala cu Dumnezeu față de aproapele său, pe care îl iubește pentru și prin iubirea lui Dumnezeu.

Chipul acesta al omului creștin este deplin reușit în predica Sfântului nostru predicator. Realitatea l-a deziluzionat însă, de multe ori, în modul cel mai amarnic. „De nu m'ar judeca cineva ca un om îngâmfat peste măsură, spune el, zilnic m'ai vedea vărsând pâraie de lacrimi... Voi sunteți totul pentru mine. Și când vă simt că înaintați în virtute, atunci, din cauza plăcerii pe care o încerc, nu mai simt durerile mele; când vă văd însă că nu, atunci iarăși mă întovărășesc durerile, din pricina neliniștii sufletești, bucuros de lucrurile voastre bune, chiar dacă eu încerc mii de necazuri, mâhnit de lucrurile voastre triste, chiar dacă aș prospera în nenumărate fapte virtuoase. Ce speranță mai are un învățător, când turma încredințată lui se distruge? Ce fel mai este viața lui? Ce fel așteptarea lui? Cu ce crezământ va mai sta el în fața lui Dumnezeu? Ce va grăi el (63)"? Iată deci ce spune Sfântul nostru

despre omul creștin, de a cărui mântuire duce grijă, plânge și suferă (64).

Portretul acesta al omului creștin rămâne, în fața lumii creștine, drept cea mai strălucită icoană. Din vremea Sfântului nostru și până astăzi, vremelnicia a împins pe făgașul timpului, secole după secole, și a făcut, pentru noi cei de azi, tot mai frumoasă și tot mai de preț, această cinstită și neîntrecută icoană. Rari sunt închipuitorii ei. Aceasta nu i-a întunecat însă chipul. Biserica va lupta, fie pentru că așa este lupta ei, fie pentru cinstirea strădu-ințelor marelui ei Ierarh, să înmulțească acești prețuitori. Ea îi va continua cuvântul, chiar de nu vor fi mulți care să asculte, „căci și fântânile curg, chiar dacă nimeni nu ia din ele apă cu găleata, și izvoarele țâșnesc, chiar dacă nimeni nu ia din ele, și râurile aleargă pe cursul lor, chiar dacă nu se adapă nimeni din ele. Se cade deci ca și cel care predică să-și plinească toate câte cad în sarcina lui, chiar dacă nu ar sta nimeni aproape de el" (65).

NOTE.

1. Cuvântarea a II-a teologică, cap. 22, fine, MPG. XXXVI.
2. Hom. II de dormientibus.
3. Vezi In Genes. hom. LX, 3—4, MPG. LIV, col. 523—524; In Epist. ad Rom. hom. XXVII, 3, MPG. LX, col. 36.
4. In Joan. hom. II, 5, MPG. LIX, col. 35.
5. Ad. Illuminandos catech. II, 1, MPG. XLIX, col. 231—232; In Genes. hom. XXIII, 3, MPG. LIII, col. 201.
6. Asupra cuvântului: Nu vă temeți de loc... hom. I, 1.
7. Vezi In Genes. hom. XXIII, 3, MPG. LIII, col. 201.
8. Vezi Ibid.
9. Ibid.
10. Vezi In Genes. Sermo IV, 1—2, MPG LIV, col. 594—595.
11. Vezi In Genes. hom. XIV, 4, MPG. LIII, col. 116 și hom. XV, 1—3, MPG. LIII, col. 11?—122.
12. In Epist. ad. Coloss. hom. X, 1, MPG. LXII, col. 366.
13. Non esse desesperandum, 6, MPG LI. col. 369.
14. Vezi In Epist. ad Tit. hom. IV, 2, MPG. LXII, col. 683 și In Epist. ad Ephes. hom. XX, 1, MPG. LXII, col. 136.
15. Vezi In Epist. ad. Hebr. hom. XX, 4, MPG. LXIII, col. 147.
16. Vezi In Joan. hom. LXI, 3—4, MPG. LIX, col. 339—342 și Ad Illumin. catech. II, 4, MPG XLIX, col. 238.
17. In Epist. I ad Thessal. hom. V, 5, MPG. LXII, col. 499—500.
18. Vezi In Genes. hom. XXVIII, 5, 7, MPG. LXII, col. 357, 359—360. și hom. XLV, 3, MPG LIV, col. 416—417.
19. Quales ducendae sint uxores, MPG. LI, col. 226—242. Vezi și In Acta

Apostol. hom. XLIX, 4, MPG. LX, col. 344; In Epist. ad Ephes. hom. XX, 3, MPG LXII, col. 38; In Epist. ad Coloss. hom. IX, 2, MPG LXII, col. 362.

20. Vezi astfel lucrarea preotului Dr. D. Fecioru, Ideile pedagogice ale Sfântului Ioan Hrisostom, București 1937, unde sunt date izvoarele principale și lucrări mai importante asupra pedagogiei hrisostomice (pag. 1—4).

21. Vezi In Epist. ad Ephes. hom XXI, MPG. LXII, col. 149.

22. De Anna Sermo I, 3. MPG LIV, col. 636. Vezi și Adversus oppugnatores vitae monast. III 16, MPG XLVIII, 76.

23. De Anna Sermo I 4 MPG. LIV, col. 637.

24. Vezi De Maccabeis, I, 3, MPG L, col. 621.

25. Vezi Dr. Sebastian Haidacher, Des hl. Johannes Chrysostomus Büchlein über Hoffart und Kindererziehung, Fr. i. Br. 1907, 74, S. 65. In Illud, Vidua eligatur, MPG. LI. col. 330; Adv. oppugn. v. monast. lib. III, 8, MPG. XLVII, col. 363—364.

26. In Epist. ad Coloss. hom. IX 2, MPG LXII, col. 362.

27. Vezi In Epist. ad Ephes. hom. XX, 4, MPG. LXII, col. 154.

28. Vezi In Illud, Vidua eligatur, 10, MPG, LI, col. 330.

29. Vezi Adv. oppugn. v. monast. lib III, 11, MPG. XLVII, col. 366 367.

30. Vezi Adv. oppugn. v monast. lib. III, 17, MPG. LI, col. 378 și cap. 18 col. 379—380; In Illud, Vidua eligatur, MPG. LI, col. 227; In Joan. hom. III, MPG LIX, col. 37; Seb. Haidacher, op. cit. S. 43.

31. Vezi In Epist. ad Tit. Hom II, MPG. LXII, col. 67; Ad. Illumin. catech. I, 5, MPG. XLIX, col. 230 231.

32. Vezi Adv. oppugn. v. monast lib. III, 19, MPG. XLVII, col. 381—382.

33. Idem, lib. III, 5—6, MPG XLVII, col. 357—359.

34. Idem, lib. III, 8, MPG. XLVII, col. 36 —363.

35. Idem, lib. III, 7, MPG. XLVII, col 351— 55.

36. Idem, lib. III, 3—5, MPG. XLVII, col. 351 355.

37. In Epist. ad Ephes. hom XXI, 2, MPG. LXII, col. 151—152.

38. Vezi Adv. oppugn. v monast. lib. III, 9, MPG. XLVII, col. 363—364.

39. In Joan. hom. III, 1—2, MPG LIX, col. 3 — 33.

40. Vezi Adv. oppugn. v. monast. lib III, 20—21, MPG XLVII, col. 381-386.

41. Vezi In Illud, Vidua eligatur, 7—10, MPG, LI, col. 327 30. Adv. oppugn. v monast. lib. II, 9, MPG. XLVII, col. 344.

42. Vezi Adv. oppugn. v monast. lib III, 18 MPG XLVII, col. 379—380.

43. Vezi In Epist. ad Ephes. hom XXI, 2, MPG. LXII, col. 151.

44. Vezi Adv. oppugn. v. monast. lib III, 19, MPG. XLVII, 38 .

45. Vezi De Anna Sermo I, MPG. 54; De Lazaro Concio V, 4, MPG. XLVIII, col. 10 2 — 024.

46. In Epist. ad Timoth. hom. IX, 2, MPG. LXII, col. 545—547 și In Matth. hom. LIX, 7, MPG. LVIII, col. 58 .

47 Idem, col. 584.

48. Vezi In Genes. sermo IV, 3, MPG, LIV, col. 597—598.

49. Vezi In Illud, vidua eligatur, MPG. LI, omilie închinată creșterii creștinești a copiilor. A se completa cu principiile subliniate de preotul Dr. D. Fecioru, op. cit.

50. In Matth. hom I, 4, MPG. LVII, col. 18 și hom I, 6, col. 20.

51. In Epist. ad Ephes. hom. 22, 1, MPG. LXII, col. 156.

52. Vezi în acest sens In Genesim Sermo IV, 1—3, MPG. LIV, col. 594... și Sermo V, 1—2, MPG. LIV, col. 599—601.

53. Vezi de Lazaro Concio VI, 6—8, MPG XLVIII, col. 1037—39.

54. In Joan. hom. IV, 4, MPG. LIX, col. 65.

55. In Joan. hom. X, 3, MPG. LIX, col. 75

56. In Epist. ad Philem. hom. I, 1, MPG LXII, col. 705. Vezi și De Lazaro Concio VI, 2, MPG. XLVIII, col. 1029; In Illud, Salutate Aquillam et Priscillam, II, 4, MPG. LI, col. 201; In Epist. II ad Thessal. hom. IV, 4, MPG. LXII, col. 492.

57. In Math. hom. XIX, 4, MPG. LVII, col. 279.

58. Vezi In Math. hom. III, 2, MPG, LVII, col. 37. In Epist. I ad Timoth. hom. X, 2, MPG. LXII, col. 549; In Epist. ad Ephes. hom. V, 3, MPG. LXII, col. 40.

59. In Sanctum Pascha, 3—4.

60. Hom. De resurrectione, 3.

61. Vezi In Acta Apostol. hom. XLV, 4, MPG. LX, col. 320; In Epist. ad Ephes. hom. XXII, 2. MPG. LXII, col. 157; In Genes. Sermo VI, 2, MPG. LIV, col. 607; Adversus populum antiochenum hom. XIII, 4. MPG XLIX, col. 141; și hom. III, 7, MPG. XLIX, col. 58; In Genes. hom. XXIX, 2, MPG. LIII, col. 263; In Matth. hom. II, 6, MPG. LVII, col. 32; Quales ducendae sint uxores, III, 4, MPG. LI, col. 231, etc....

62. Vezi In Acta Apostol. hom. VIII, 3, MPG. LX, col. 73.

63. In Acta Apostol. hom. XLIV, 4, MPG. LX, col. 312.

64. Vezi In Acta Apostol. hom. VIII 3, MPG. LX, col. 76.

65. De Lazaro Concio I, 1, MPG. XLVIII, col. 963.

101010

10110

TIPOGRAFIA
EPARHIALĂ
Curtea de Argeș
1947